

також існував Закон «Про Президента РРФСР». Проте жоден з них не регулював діяльність Президента так детально аж до строків їх відпусток.

Зрозуміло, що при визначенні часу своєї відпустки, навіть якщо таке право належить до компетенції глави держави, він має керуватися мотивами політичної доцільності. Насамперед він має сам обмежуватися при здійсненні своєї влади, адже обирається народом України для реалізації Конституції та законів України. Фактором стримування перед суспільством є громадський осуд, що виявляється у необранні його на наступний строк, якщо він не задовольнив очікування виборців.

Можливо, ситуація видається дещо нелогічною — як особа, яка боролася за пост Президента у передвиборчій кампанії, так легко відмовитися від своїх повноважень. Проте особа може не просто відмовлятися (бо тоді це, швидше за все, розглядатиметься як відставка Президента), а виконувати їх неналежним чином, перекладати їх виконання на Адміністрацію Президента України, органи виконавчої чи законодавчої влади. Чи можна це вважати злочином, що є підставою для імпичменту? Наприклад, передбаченого ст. 367 Кримінального кодексу України — службова недбалість. Одразу виникає запитання, чи Президент є службовою особою і чи невиконанням своїх службових обов'язків (якщо такі є) він заподіяв кому-небудь шкоду (не рахуючи, звичайно, іміджу України). Саме невизначеність статусу Президента, а обмеження загальними фразами як-от «глава держави» вимагає чіткого врегулювання Законом України «Про Президента України».

Що ж до інституту відповідальності Президента, то у більшості досліджень вивчається та порівнюється така процедура як імпичмент. Словосполучення «відповідальність Президента» чи «конституційна відповідальність» ми не знайдемо у нормативних актах України. Цими питаннями переважно займається теорія конституційного права. Проаналізувавши конституції зарубіжних країн, можна зробити висновок, що більшість з них вказують на «відсторонення Президента від виконання його обов'язків» (ст. 86 Конституції Литви, ст. 90 Конституції Албанії). У деяких йдеться про «відповідальність Президента» — ст. 68 Конституції Франції, ст. 49 Конституції Греції. Норма про конституційну відповідальність Президента є дуже рідкісним явищем. Чи не єдиний такий приклад наявний у ст. 198 Конституції Польщі, яка містить положення про конституційну відповідальність вищих посадових осіб Польщі (включно з Президентом).

Таким чином, проаналізувавши законодавство України та зарубіжних країн, можна зробити висновок, що питання про правовий статус присяги глави держави та питання про відповідальність Президента за її порушення залишаються нерегульованими у чинному законодавстві та становлять плідне поле для майбутніх наукових досліджень. Необхідно розробити чіткі наукові орієнтири для Закону України «Про Президента України», всебічно окреслити і врегулювати порядок роботи Президента, а також запровадити конституційну відповідальність для першої особи в Україні шляхом доповнення положень ст. 108 Конституції України пунктом 5 з текстом «порушення присяги, Конституції України чи законів України».

Науковий керівник: к.ю.н., доцент О.В. Совгіря.

Журба Ярина Миколаївна

Центр політико-правових реформ (Київ), експерт

ІНВЕСТИТУРА УРЯДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОЦЕСУ ЙОГО ФОРМУВАННЯ У ЗМІШАНИХ РЕСПУБЛІКАХ

Інвестиатура уряду є однією із процедур властивих парламентському способу формування уряду. Відтак, така процедура може зустрічатися у державах із парламентським правлінням та змішаних республіках, але не є характерною для президентських республік.

За своїм змістом інвестиатура полягає у наданні вотуму довіри новосформованому уряду, як правило, через схвалення його складу та/або програми діяльності. Цій процедурі передують ряд інших процедур, необхідних для визначення спочатку кандидатури глави уряду, а потім усіх його членів. Найбільш поширеною є модель, коли глава держави самостійно або за згодою парламенту визначає кандидатуру прем'єр-міністра, який, у свою чергу, визначає за згодою глави держави членів уряду, готує програму діяльності уряду та вносить її на розгляд парламенту для одержання довіри. Якими б не були процедури, що передують інвеститурі, вони є до певної міри умовними, оскільки залучені до формування уряду суб'єкти повинні сформувати такий кабінет, який задовольнить парламентську більшість.

Попри те, що процедура інвеститури існує у переважній більшості парламентських та змішаних республік, а також деяких парламентських монархіях, вона не є обов'язковим елементом парламентського способу формування уряду. Серед європейських змішаних республік лише Конституція Франції не містить вимоги про надання новосформованому уряду вотуму довіри. Конституції Литви, Румунії, Польщі, Португалії, Хорватії передбачають інвеституру уряду. Багато західних науковців, зазначають, що закріплення у конституції процедури інвеститури уряду є фактором, що значно знижує ймовірність, а то й унеможлиблює, формування урядів меншості, адже ухвалення вотуму довіри вимагає більшості від складу парламенту. Оскільки уряди меншості в європейських країнах трапляються доволі часто і їх існування за певних політичних умов є цілком виправданим та доцільним, такий «побічний ефект» інвеститури став основним аргументом проти цього інституту. Однак цей аргумент не є абсолютним. Для прикладу, процес формування уряду, закріплений Конституцією Польщі, передбачає інвеституру. Проте, якщо після двох спроб за різними процедурами не вдається сформувати уряд, допускається ухвалення вотуму довіри більшістю голосів від присутніх депутатів, за умови присутності більшості від загального складу Сейму.

Є схожі приклади і у парламентському правлінні. Конституція Іспанії передбачає можливість надання довіри більшості від присутніх на засіданні депутатів при повторному голосуванні, яке проводиться щодо тієї ж кандидатури глави Уряду через сорок вісім годин після того, як перше голосування у Конгресі щодо надання довіри Уряду було провалене. Такі правові конструкції дозволяють сформувати уряд меншості. Крім того, наявний у конституціях цих двох держав механізм конструктивного вотуму довіри уможлиблює також існування

уряду меншості після виходу однієї з політичних партій із урядової коаліції. Тож існують правові механізми вирішення проблеми інституційного співіснування інвестиції та уряду меншості. Переконалим доказом цьому є те, що як в Іспанії, так і в Польщі діяли уряду меншості.

Конституція України не передбачає інвестиції уряду в редакції ні 1996, ні 2004 років. Відсутність такої процедури за редакцією 1996 року призводить до підривання можливості Верховної Ради спрямовувати урядову політику, а за редакцією 2004 року — до невідповідності принципу колегіальності Уряду, коли кожний міністр є предметом окремих політичних перемовин, а деякі з міністрів призначаються за відмінню від інших процедурою. Відсутність в Україні процедури інвестиції має ще один негативний наслідок, пов'язаний із статусом Програми діяльності Кабінету Міністрів. Оскільки Конституція не містить прямої вказівки про те, коли саме Уряд має подавати Програму на схвалення Верховній Раді, це призвело до зловживань у вигляді невнесення Програми для схвалення взагалі, або внесення лише з метою здобуття річного імунітету від резолюції недовіри. При цьому бували випадки, коли один і той же уряд після затвердження Програми через рік вносив іншу Програму для схвалення, щоб знову одержати імунітет. Так цілком зрозумілий та ефективний інститут демократичного врядування — програма уряду, яка визначає стратегію політики держави та приймається одна на весь період діяльності уряду — в Україні було нівельовано.

Зважаючи на все сказане вище, доцільним видається запровадження інституту інвестиції уряду в Україні. Щодо несприятливих умов урядам меншості, які гіпотетично може породити цей інститут, то навряд чи варто оцінювати високу ймовірність таких наслідків. По-перше, як вже було зазначено, існують механізми, які дозволяють звести обмеження, що породжує інвестиція для урядів меншості, до мінімуму. По-друге, формування уряду меншості є можливим за умови існування стійких правових традицій та високого рівня культури у веденні політики. Як видається, на сьогоднішньому етапі розвитку політики такий феномен як уряд меншості, який існує в умовах, коли решта парламенту налічує більшість голосів, тобто може відправити уряд у відставку, але не робить цього, навряд чи може бути до кінця усвідомлений.

Першочерговим і життєво важливим завданням для України є зміцнення парламентаризму. Запровадження інституту інвестиції сприяло б реалізації цього завдання. Відсутність у Конституції вимоги про затвердження складу новоформованого Кабінету Міністрів та одночасно його Програми великою мірою спричинилися до викривлення суті самих засад змішаної форми правління. Через відсутність вимоги про інвестицію уряду та наявність у Президента повноваження відправляти уряд у відставку, діяльність Кабінету Міністрів не спрямовується на втілення політичної волі парламентської більшості, що для автентичної змішаної республіки є аксіомою. Не дарма Венеціанська комісія рекомендує Україні при здійсненні конституційної реформи «запровадити додаткові механізми та процедури парламентського контролю над діями та намірами виконавчої влади».

Організація державної влади в Україні є результатом механічного поєднання елементів президентської та змішаної республік, не утворюючи системного механізму,

що здатен ефективно працювати за різних політичних умов. Запровадження інвестиції уряду може стати одним із кроків щодо удосконалення механізму державної влади.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, суддя Конституційного Суду України П.Б. Стецюк.

Загнійна Юлія Олегівна

*НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»,
студент, факультет підготовки кадрів для МВС України,
2 курс, 6 група*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Покращення взаємодії гілок державної влади в Україні є досить актуальним питанням в наш час, яке потребує розгляду та вирішення. Науковцями це питання піднімались вже не одноразово та існують думки провідних вчених — конституціоналістів, щодо необхідності саме на конституційному рівні закріплення вимоги взаємодії гілок державної влади.

До проблеми взаємодії гілок влади неодноразово зверталися такі провідні вчені як, Ю. Тодика, В. Погорілко, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, М. Орзіх, М. Малишко, О. Скрипнюк, В. Копейчиков, А. Колодій, О. Копиленко, В. Тацій, В. Тихий, В. Федоренко, Л. Кривенко, Н. Нижник та ін. У своїх працях науковці обґрунтовують, поряд із принципом поділу влади, також і необхідність закріплення взаємодії гілок державної влади як необхідної умови забезпечення стабільності в державі, гарантування основоположних прав та свобод людини і громадянина.

Метою цієї роботи є порівняння норм Конституції України з нормами конституцій інших країн, які регулюють питання взаємодії гілок державної влади, аналіз сучасного стану взаємодії гілок державної влади в Україні, зокрема між законодавчою та виконавчою гілками влади, також обґрунтовується необхідність закріплення вимоги взаємодії гілок державної влади саме в тексті Основного Закону держави, встановлення відповідальності за її невиконання.

Особливу увагу хотілося б приділити статті 6 Конституції України, у якій зазначено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України.

Ф.В. Веніславський, зазначає, що принцип поділу державної влади це механізм їх тісної взаємодії для вирішення проблем державотворення. Ш. Монтеск'є, будучи засновником теорії розподілу влади, вважав, що для забезпечення дійсної незалежності однієї гілки влади від іншої, необхідно, щоб кожна з них мала реальну можливість впливати одна на іншу.

Важливим і водночас актуальним завданням науки конституційного права є чіткий теоретико-методологічний